

Redactionele signalen

74

Met het Portugees voorzitterschap staat een sociaal Europa met duurzaamheid en rechtvaardigheid als belangrijke pijlers hoog op de agenda. Op 4 maart jl. heeft de Europese Commissie haar Actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten gepubliceerd. Dit is een belangrijke stap in een Europese bijdrage aan een sociaal Europa en de concrete implementatie van de beginselen uit de pijler van sociale rechten, aldus de Commissie. Op pagina 10 van het Actieplan formuleert de Commissie nog eens drie specifieke doelstellingen om de ambitie voor 2030 vorm te geven, namelijk 'de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen ten minste te halveren ten opzichte van 2019, het aanbod van formele vormen van opvang en onderwijs voor jonge kinderen te vergroten en het percentage jonge NEET's (die geen werk hebben en evenmin onderwijs of een opleiding volgen) in de leeftijdsgroep 15-19 te verlagen, met name door hun werkgelegenheids-vooruitzichten te verbeteren'. Met het oog op de toekomst van werk en de digitalisering van de samenleving wordt ook verwezen naar het voorstel voor een verordening op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI), dat illustreert dat de EU wederom het voortouw neemt als het gaat om regelgeving voor de digitale economie.

De concrete maatregelen die de Commissie in dit Actieplan voorstelt, naast bijvoorbeeld een eerder voorstel voor een richtlijn over toereikende minimumlonen, kunnen in het licht van de doelstelling van de sociaaleconomie zeker worden toegejuicht. Maar of dit voldoende is om de problemen die in de eerste drie bijdragen van dit nummer worden geadresseerd, het hoofd te bieden is nog maar de vraag. Hier gaat het om de keerzijde van het vrije verkeer van personen, en dan vooral de arbeidsmobiliteit binnen de EU en de ontstane braindrain en arbeidstekorten in sommige lidstaten van herkomst. Terecht stellen De Wispelaere c.s. dat daar in het academische en politieke debat te weinig aandacht voor is. De discussie concentreert zich op de ontvangende lidstaat. Zoals in het vorige nummer ook is opgemerkt laat de COVID-19-crisis nogmaals zien, hoe problematisch deze uitgaande 'mobiliteitsstromen' zijn voor de jongere lidstaten, bijvoorbeeld waar het de gezondheidszorg betreft. Welke remedie ingezet moet en kan worden om hier iets aan te doen is echter nog niet zo eenvoudig te bepalen. Een kosten-batenanalyse, het optrekken van het welvaartsniveau of een actief terugkeerbeleid, zoals door deze auteurs wordt bepleit, stuiten echter op juridische problemen die Vonk en Verschueren aanstippen in hun bijdragen. Burgers en bedrijven hebben immers het recht verkregen om zich vrijelijk te ontplooiën op de interne markt en regels die dit bemoeilijken aan te vechten. Volgens Barents in zijn artikel in *SEW* uit 2013, zijn de vier fundamentele vrijheden en het EU-burgerschap dan ook

'geëvolueerd van liberaliserende verboden tot een van de aspecten van de grondrechtelijke status van het individu in de Europese ruimte'. De grondrechtelijke potentie van de economische vrijheden werd overigens al onderkend door Van Gerven en VerLoren van Themaat, die spraken van het economisch grondslagenrecht van de EEG, gebaseerd op de beginselen van gelijkheid, vrijheid en solidariteit..

Volgens Vonk is er binnen het juridisch kader van het vrije verkeer geen ruimte 'voor een weging van de gevolgen van het vrije personenverkeer voor de economieën, arbeidsmarkten en samenlevingen van de lidstaten', maar laat de tijdelijke arbeidsmigratie wel de schaduwzijden van het vrije personenverkeer zien. Ook Verschueren stelt dat het onzeker en betwistbaar is dat het Unierecht een bijdrage kan leveren aan de negatieve gevolgen van arbeidsmobiliteit.

Tegelijk met het Actieplan werd overigens ook een aanbeveling gepubliceerd over de doeltreffende actieve steun voor werkgelegenheid na de COVID-19-crisis ('Effective Active Support to Employment' (EASE)). Ook in deze aanbeveling wordt niet verwezen naar de braindrain of arbeidstekorten in de jonge lidstaten, maar de aanbeveling kan lidstaten wel helpen specifieke maatregelen te treffen en daarbij ondersteunende financiering te vragen voor baanbehoud.

Een ander en nog fundamenteeler probleem is het recht op (gezond) voedsel, waarop in de bijdrage van Van der Meulen wordt ingegaan, en dat cruciaal is met het oog op preventie en de aanpak van het lijden als gevolg van COVID-19. Dat er zo weinig aandacht lijkt te zijn voor het voedingsbeleid tijdens de huidige pandemie verbaast dan ook, en daar brengt deze bijdrage over de impact van COVID-19 op het levensmiddelenrecht (hopelijk) verandering in. Door de EU-instellingen is bij het uitbreken van COVID-19 vooral aandacht geschonken aan de voedselvoorziening, de ondersteuning van de agrosector en het vrije voedselverkeer op de interne markt via de zogenoemde 'green lanes'. Maar in de 'Van Boer tot Bord'-strategie van de Europese Commissie wordt expliciet verwezen naar de rol van de consument en de gewenste overschakeling op gezonde en duurzame voedingspatronen. En het recht op eten (naast wonen, zich kleden en wassen) behoort, volgens het Hof van Justitie in de *Zubair Haqbin*-zaak, tot de meest elementaire behoeften die door artikel 1 van het EU Handvest dat de eerbiediging van de menselijke waardigheid vereist, worden beschermd. Tegen deze achtergrond is het goed om nog eens aan Socrates te memoreren: 'Men moet eten om te leven, niet leven om te eten.'

Sybe de Vries